

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antonii Bynaei de Calceis Hebraeorum Libri Duo

Bynaeus, Anthony

Dordraci, 1682

Caput Quintum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12835

CAPUT QUINTUM.

Luctus & dolor variis signis proditus. Hebræi in luctu incesse-
runt nudis pedibus. Davidis
exemplum 2. Sam. 15. 30. Vir-
ginum item Vestalium. Flori
locus, aliter ac vulgo fit, expo-
nitur. In loco Mich. 1. 8. duplex
peccatū Græcorum interpretum.
Calceis captivos spoliare veteres
soliti. Obscurum locum Jer. 2.
25. ex hac consuetudine ex-
ponunt Castalio & Coccejus.
Ab iis dissensum. Nostra istius
loci explicatio. Meretricum pe-
des nudi & discalceati. Vini
avida meretrices. Hugonis
Grotii sententia leviter notata.
Ob luctum mortui nudis pedi-
bus incesse- runt Hebræi. Locus
Ezech. 24. 17. De eodem ritu
plura ex Maimonide, quem etiam
observant hodie Judæi. Ex Sue-
tonio morem hunc fuisse apud
Roma-

Romanos, ut in funeribus essent discalceati observarunt Baldwinus, & Braunius Male. Non fuit ritus usitatus in funeribus, sed honor peculiaris Augusto habitus. Quod prolixius ostenditur.

I.

Ingens mæror, qui animo concipitur, vel ex Reipublicæ calamitate, vel ex ejus, qui nobis charus erat, acerbo interitu, sicut vultu proditur & aspectu, ita externo quodam ritu ac signo ostendere semper in usu fuit. In privato itemque publico luctu videre est priscos passis crinibus, coma discerpta, intonsa barba, scissis vestibus, cinere conspersos passim incedere, ut dolorem, qui ipsos coquebat, & versabat sub pectore fixus, externo squalore indicarent. Pleni sunt de his ritibus lugentium omnes libri, plena omnium monumenta, ex quibus multa jam dudum collegerunt viri eruditissimi. Ut imprimis qui de luctu & lugentium ritibus librum edidit vir celeberrimus Martinus Gejerus.

N 3. II. Cal-

II. Calceos etiam videmus Hebræos neglexisse, & nudis pedibus ivisse, cum aut Rempublicam gravior quædam calamitas opprimeret, aut ereptos sibi charos lugerent. Illustre est Davidis exemplum, qui in magno mærore fugiens arma filii Absalomi, *ascendit per montem olivarum, flens, capite aperto, & ꝑꝑ discalceatus*. Scilicet Hierosolyma pulsus à rebeli filio, cum signis variis dolorem animi ex prisco more indicaret, etiam ꝑꝑ *discalceatus* fuit, licet per viam arduam & asperâ se reciperet in desertum. Huic puto omnino *geminum*, quod apud *Florum ob cap. 13.* imminens à Gallis periculum *Virgines simul ex sacerdotio Vestæ, nudo pede fugientia sacra comitantur*. Equidem scio viros longe eruditissimos *Isaacum Casaubonum, Beneditum Balduinum, Iohannem Braunium & complures alios ad religionem referre nudos Vestalium pedes, & ex hoc loco colligere Virgines Vestales, nudis pedibus sacrificasse. Hoc utique certum haberemus, si aliunde constaret nudis pedibus Vestales Virgines sacra*

2. Sam. 15.
30.

Flor. lib. 1.
cap. 13.

Casaub. ad
Suet. Aug.
cap. 101.
Bald. de
Calc. Ant.
cap. 23.
Braun. de
Vest. Sac.
pag. 64.
Choul. de
la relig. des
Anciens
Rom.
pag. 217.

pede fugientia sacra comitantur. Equidem scio viros longe eruditissimos Isaacum Casaubonum, Beneditum Balduinum, Iohannem Braunium & complures alios ad religionem referre nudos Vestalium pedes, & ex hoc loco colligere Virgines Vestales, nudis pedibus sacrificasse. Hoc utique certum haberemus, si aliunde constaret nudis pedibus Vestales Virgines sacra

sacra fecisse. Exhibuit nummos
 Guilhelmus Choulius, qui Religio-
 nem veterum Romanorum sermone
 Gallico descripsit, unum Lucillæ
 alterum Faustinae, in quibus visun-
 tur Virgines Vestales sacra fa-
 cientes, qualem etiam dedit vir
 omni elegantis doctrinae genere
 politissimus, meus, quod mihi
 duco gloriae, quondam doctor, Jo-
 hannes Georgius Grævius, qui ex
 Nummis & monumentis antiquis
 Florum illustravit, ex quibus licet
 non evidenter videri possit an sacra
 sua peregerint nudipedes, colli-
 gere tamen est proclivius eas nudo
 pede non sacrificasse. De Vestæ
 Æde quidem Ovidius canit:

*Huc pede matronam nudo discurrere
 vidi,*

sed id ad certum religionis aut su-
 perstitionis ritum referendum est.
 Quare Virgines è sacerdotio Vestæ,
 non quod alias solerent esse nudi-
 pedes, aut nudis pedibus sacrifi-
 carent, sed ob luctum & summum
 periculum, quod à Gallis urbi
 imminabat, qui fuso exercitu jam
 mænibus appropinquabant, *nudo
 pede.*

N 4.

Græv. ad
 Flor.
 pag. 10.

Ovid.
 Fast. 4.

pede fugientia sacra comitasse videntur, plane uti olivarum montem rex David discalceatus ascendit.

Mich. i. 8.

III. Si sequeremur Græcos interpretes aliud exemplum de nudis pedibus ob luctum publicum occurreret apud Micheam. Commemorat Propheta Dei iudicia quæ Samariæ imminebant, ac propterea se plangere, & ejulare, & ambulare vestibus laceris & nudum dixit. Sed hunc locum Græci reddiderunt: Ενεκεν τῆς κόψεται, καὶ Ἰερηνός, πορεύσεται ἀνυπόδητος καὶ γυμνός. Pro Ἰηρω, quod in Hebræo est, & spoliatum notat, habent Græci ἀνυπόδητος. Ad quæ verba Cyrillus Η' ἡ γυμνότης, καὶ ἀνυπόδησία τὸ τῶν αἰχμησάτων χῆμα δεικνύει: Nuditas autem & discalceatio captivorum habitum designat. Sed duo in hoc loco Græci interpretes peccarunt. Nam & verba hæc referunt ad Samariam, quasi ea plangeret, & ejularet, & incederet nuda, cum tamen verba sint Prophetæ, qui hæc commemorat de se ipso: & Hebræam vocem Ἰηρω non recte vertunt ἀνυπόδητος, cum proprie notet spoliatum, ac de

de laceris & scissis vestibus videatur dici; nisi cui magis placeat ut Propheta dicatur incedere לְהוֹ hoc est *expers consilii*, præ animi nempe dolore. Sane hoc sensu apud Jobum ea vox usurpatur dum dicitur: *qui consultos incedere facit* Iob. 12. לְהוֹ , hoc est *absque mente*, ex-17. & 19. pertes consilii.

IV. Rectè tamen notavit Cyril-
lus, ἀνυποδησίαν τὸ τῶν αἰχμησάτων
ἤμπερ δεικνύειν *discalceationem capti-
vorum habitum ostendere*. Solitos
veteres non tantum vestibus verum
etiam calceis captivos spoliare jam
superius innuimus. Illustris est
locus qui in Annalibus legitur: 1. 1. c. 11.
Pekak, Remaliæ filius, Rex Sa-
mariaë, Judæorum centum & vi- 2. Paral.
ginti millia ceciderat uno die, & 28. 15.
ducenta millia abduxerat captivos
& spoliarat. Hos captivos non tan-
tum vestibus, verum etiam calceis
fuisse spoliatos ex eo videre est,
quod ubi monitu Prophetæ Oded
reducerentur, diserte narretur:
*Viri autem, quorum nomina sunt ex-
pressa, acceperunt captivos, atque
ex præda vestiverunt omnes nudos, &
calcearunt.* Æque insignis est apud
N. 5 Iesaiam

298 De CALCEIS HEBRÆOR.

Ies. 20. I.
& seq.

Iesaiam locus: *Iubet Deus ut scilicet cum solveret à lumbis suis, & calcium è pede suo, quod etiam fecit ambulavitque nudus & discalceatus.* Hoc vero signum esset Ægyptiis atque Cuschæis similis discalceationis, cum captivi abducerentur ab Assyriæ Rege: Ita enim explicat, & mysterium pandit ipse Iehovah. *Quemadmodum ambulavit servus meus Iesaias nudus & discalceatus tribus annis signum & portentum super Ægypto & Cuschæis, sic ducet Rex Assyriæ captivos Ægypti, & exules Cuschæorum pueros & senes, nudos & discalceatos.* Jam Abrahami ævo eum morem usitatum non absurde quis colligat ex ipsius dicto ad Regem Sodomæorum, quo negat se ex omni præda accepturum vel filium vel corrigiam calcei vel aliquid quod ipsius erat.

Gen. 14.
23.

V. Ex hac veterum consuetudine exponunt viri eruditissimi obscurum quendam apud Ieremiam locum. Graviter populum increpat Propheta quod à Deo defecerint, à quo tam multis tamque variis beneficiis fuerant cumulati.

Ier. 2. 25. Tandem monitum subjungit וְיָדַעְתֶּם
כִּי אֲנִי יְהוָה

אֶרְכֵּל מִדְּמַי וְגוֹרָן מִצְמָאָה *Arce pedem suum a uscalcatione, & guttur tuum à siti.* Captivitatē putant à Propheta prædici docti interpretes, in quam nudipedes abducerentur.

Sebastianus Castalio: *Cave ut committas ut tibi in captivitatē nudis* Castal. ad h. l.

pedibus procul eundem sit. Magnus

Coccejus: *Monet imminere deportationem, ut nudipedes & in siti deducantur in aliam terram.* Ego Coccej. ad h. l. & in Lex. Hebr.

vero omnino non video hanc genuinam esse Prophetæ mentem.

Persistere Prophetam in Metaphora cameli, & onagri fœminæ extra dubium est. Unde necesse est

ut hoc monitum pariter sit metaphoricum à re simili desumptum,

quo deterret Israelitas, & eos avocet ab impudenti libidine, prout ad hæc

verba optime notarunt Belgæ interpretes. Quod confirmat respon- Belgæ ad h. l.

sio quæ subjungitur: *Sed dicis, desperatum est, Non: nam diligo alios.*

& eos sequar. Quasi dicant: frustra mones, & laterem lavas, id

nunquam præstabimus, diligimus enim alios. Ut plane hoc sit monitum,

non quo captivitas prædicatur, in quam nudis pedibus &

N 6 in

in fiti procul eundum esset, aut quo adhortatur propheta ut sibi caveant, ne in talem incidant & tam miseram calamitatem, sed quo à foeda libidine hoc est Idololatria populum deterret.

VI. Hunc sensum miror non vidisse multos interpretes, qui abeunt in alia omnia, quorum sententias neque referre, neque examinare libet. Superiori libro, duorum commatum, quæ præcedunt, sensum dedimus, ut quidem opinor, verisimillimum. *Camelum juniorem* משורית זריה *quæ circumit vias*, docuimus esse Camelum foeminam, quæ incipit catulire, & cestro libidinis percita huc illuc vagatur maris potiundi gratia. Scilicet Propheta qui cum meretrice comparaverat Iudaicam gentem, quæ in lupanari prostat & cuilibet se prosternit, quo magis appareat rei foeditas, eam comparat cum camelo juniore, quæ libidine flagrans marem quærit. Quæ metaphora non contentus etiam onagrum vocat populum ad Idololatriam proclivem, quæ ubi eminus olfecit marem, à nemine inhiberi

lib. 1.
cap. 6.

hiberi potest, quo minus ad eum
currat, imo quæ neminem recusat
vel in ipsis menstruis. In eadem
metaphora pergit Propheta, atque
ex Dei nomine monet, *prohibe pe-*
dem tuam à discalceatione, & guttur
tuum à siti. Scilicet Israelem avo-
cat ab impudenti libidine, qua om-
nium gentium Idola colebant.
Apud veteres uti matronæ & puel-
læ pudicæ non tantum velatæ
erant, verum etiam pedes stola &
calceos tegebant, ita quæ licen-
tiam stupri vulgaverant, non cer-
vice modo & humeris atque lacer-
tis conspicuis ac feminudis erant,
prout Ovidius canit :

Ovid. de
Arte Am.
lib. 3.

Pars humeri tamen ima tui pars sum-
ma lacerti

Nuda sit à læva conspicienda manu.

Hoc vos præcipue niveæ decet: hoc
ubi vidi,

Oscula ferre humero qua patet us-
que libet,

verum etiam pedes discalceatos &
nudos ostendebant, nisi forte quid
vitii subesset, quo facit hoc ejusdem
monitum,

N 7

Pes

*Pes malus in nivea semper celerat
aluta,
Arida nec vinclis cyra resolvetur
tuis,*

quo puellam, quæ amare & amari cupit, instruit ut pedem malum celet, ne ejus deformitas appareat, quam calcei qui à pede per tibiam protenduntur, ac crus medium obligant, tegunt, si nunquam resolvantur: itemque, quod apud Tertullianum leno meretricum impuro cruri purum aut mulleolum inducit calcem. Cum enim, ut apud Horatium est,

Tertul. de
Pallio
cap. 3.

*Matronæ præter faciem nil cernere
possis,
Cætera, ni catia est, demissa veste
regentis,*

contra meretricum cervix non solum nuda, & ima pars humeri, & summa lacerti in amatorum oculos incurrebat, verum etiam pedes nudi & discalceati. Ita mulier, omnibus simulacris emendatior, in lupanari describitur cervice & pedibus nudis apud Petronium: *Jam mentum, inquit, jam*
cervix

cervix, jam manus, jam pedum candor intra auri gracile vinculum positus, Parium marmor extinxerat. Eleganter Prudentius:

Prud. lib.
2. in q.
Symmach.

Vincendi quæris dominam? sua dextera cuique est,

Et Deus Omnipotens, non pexo crine virago,

Nec nudo suspensa pede, strophioque revincta,

Nec tumidas fluitante sinu vestita papillas.

Atque uti mulieres libidine periclitæ pedes nudabant, ita & vinum amabant, quum scirent sine Cere & Libero Venerem frigere. Habet enim vinum ad incitandam libidinem summas vires, ut vel Lothi ostendit exemplum, cui, seni admodum, vinum apposuerunt filia, ut hac ratione cum ipsis coiret, quo victus vir sanctissimus horrendum nefas commisit, usque adeo verum est quod vulgo dici solet:

Genes. 19.
32, &c.

Nox & amor vinumque nihil moderabile suadent.

Hinc meretrices ut vini avidæ sæpe describuntur. Apud Terentium con-

con-

conqueritur senex, in cuius domum Bachis erat introducta, relevisse omnia dolia, omnes serias, & tandem subjungit: *Pitissande mihi quid vini absumpsit.* Monuit hinc Propheta, *Prohibe pedem tuum à discalceatione, & guttur tuum à siti,* hoc est, ne amplius more meretricum nudos pedes tuos ostende, & guttur tuum ne sitiatur vinum; quod libidinem incitat. Hanc sententiam verba sequentia optime confirmant, quibus obstinatus populus introducitur respondere: *Nihil est, non: nam diligo alios, & eos sequar.* Quasi dicat, hæc frustra mones, abstinere enim nequeo, cum amicos diligam, & eos sequi velim. Hæc mea de hoc loco sententia. Vir illustris Hugo Grotius etiam vidit ad compescendam libidinem hoc monitum pertinere, sed non recte mihi videtur id exposuisse. *Prohibe, inquit, pedem tuum à nuditate, i. e. si quis tibi dicat (id enim hic suppletendum) Noli denudare partes muliebres. Eas enim Hebræi, ut & alii, honeste pedum vocant nomine. Vide Gen. 49. 10. Et guttur tuum à siti)* Nova translatio in ipsa
cons.

Grot. ad
Ier. 2. 25.

comparatione: nam *sitim* intelligit *libidinem*. Guttur quid sit intelliges ex Prov. 30. 16. 20. Pedes sæpe pro pudendis poni est verissimum. Sed cum verbum *guttur* proprie notet *discalceatum*, pes pro pudendo hic sumi nequit. Pariter huc non quadrat, quod de siti & gutture monet.

VII. Observatum quoque fuisse apud veteres Hebræos, ut qui mortuum lugerent incederent nudipedes, jam dudum, præter Flaccium Illyricum, complures viri eruditissimi ex loco apud Ezechielem insigni collegerunt, ubi Propheta à Numine jubetur contra morem in uxoris funere cuncta retinere lætitiæ signa. Verba Dei sunt: *Fili hominis, ecce ego eripiam tibi desiderium oculorum tuorum per plagam, tu tamen non planges, neque flebis, neque ullas lacrymas emittes, Clamare desiste, non facies luctum funebrem, tiaram tuam alliga tibi, & calceos tuos pone in pedibus tuis, & ne obnubas mysticem, & panem hominum ne comederis.* Fuerunt hæc omnia illis temporibus luctus indicia. Nam & plangebant, flebant,

Illyr. clavi
Script. p. 1.

Ezech. 24.
16. 17.

bant, lessum faciebant funebrem, nudabant caput, vel obvolvebant, deponebant calceos, obnubebant mystacem, & panem comedebant ab aliis allatum. Hæc Prophetam vetat Deus. Quod Judæi cum tanquam insolens, & à vulgatis moribus alienum mirarentur, prædicat futurum, ut ipsi quoque, liberis gladio sublatis, idem facerent, quod ab ipso fieri videbant, nec ullum luctus ederent signum. Unde manifestum est in mortuorum luctu olim inter Hebræos eum morem fuisse, ut calceos exuerent, quod in lætitia secus fiebat.

Maim. in
Ebel. c. 5.
§. 1.

VIII. Meminit hujus ritus omnium Rabbiorum doctissimus Moses Ben Maimon, qui titulo peculiari, quem לכתוב על הלבוש de luctu inscripsit, omnia quæ ad luctum pertinent, egregie recenset: *Illæ sunt res, inquit, quæ lugenti prohibentur, die quidem primo ex sententia Legis, diebus autem reliquis ex traditione majorum, nimirum tondere, lavare vestes, balneo corpus recreare, ungi oleo, cum uxore consuescere, calceos induere, facere negotium, le-*
gere

gere in libro legis, ventilare lectum, nudare caput suum, salutare. Quod *Ibid. §. 6.* vero inter lugentium ritus tanquam prohibitum recenseat, induere calceos, ex Ezechielis exemplo petit: Unde, inquit, est, quod lugenti prohibita Sandaliorum assumptio? Eo quod Ezechieli dictum fuerit, calceum tuum appones pedi tuo: unde generatim cuius prohibitos fuisse elicitur. Scilicet ex eo quod contra morem Ezechieli Deus mandavit, ut nullum luctus signum edat, & quod alias insolens, calceos induat, optime colligit doctissimus Maimonides, fieri solitum ut in luctu sandalia exuerentur. Hunc morem etiamnum observari apud Judæos ut in funeribus discalceari oporteat lugentes monuerunt viri ad miraculum in lingua & ritibus eorum eruditi Paulus Fagius & Johannes Buxtorfius, & post eos vir celeberrimus Martinus Gejerus, qui ex Minhagim Germanicis adduxit hæc præcepta. *Wenn das meth (verstorbene) noch nit zu Kefura (Grab) ist kommen, darf der afel (leidtragende) nicht die Schuh aus thun.* hoc est, Quando mortuus nondum delatus

Fag. ad
Deut. 14. 7.
Buxt. Syn.
Iud. c. 49.
Gejer. de
Luct.
Hebr. c. 15.

delatus est ad sepulturam, non aude-
lucens calceos exuere. Postmodum
inchoato semel luctu, *mus er die*
Schub austhun, und sol sein Weib
stehen lassen, hoc est debet calceos
exuere, & ab uxore abstinere. Qui-

Massech.
Sem. cap. 1.

Braun. de
Vest. Sac.
Hebr.
pag. 61.

Suet. in
Aug. cap.
101.

Bald. de
Calc. Ant.
cap. 23.
Braun.
loc. cit.

Semachoth: *אין קורען ואין חולצין זכו*
ען שעת שמוח Non lacerabunt vestes,
nec calceos extrahent antequam obierit.
Quod observavit vir doctissimus,
Johannes Braunius.

IX. Ex Suetonio qui in funebri
Augusti pompa refert: Reliquias
legerunt primores equestris ordinis,
tunicati & discincti, pedibusque nu-
dis, ac in Mausoleo condiderunt,
idem observatum fuisse à Romanis
ut in funeribus nudis pedibus in-
cederent, notavit vir elegantissi-
mus Benedictus Balduinus. Paria
habent alii, & nuperrime id mo-
nuit Johannes Braunius. Ego
vero non video ex hoc loco posse
colligi Romanorum hunc ritum
fuisse, ut discalceati luctum fune-
bremi testarentur. Nam quod le-
gimus in pompa funebri Augusti
factum, plane singulare est, &
alias insolitum. Hæc enim reve-
rentiæ

rentiæ & *ταπεινοφροσύνης*, vel ut loquitur Tertullianus, *ταπεινοφροσύνης* indicia fuerunt, atque hic honor Augusto est habitus, ut qui jam major homine, & inter Divos esset. Non mihi latet quid notaverit magnus Casaubonus: *Falluntur, quod peculiarem Augusto habitum hunc honorem censent, ut à discinctis reliquiæ ejus legerentur. Nam in aliorum quoque funeribus idem factitatum.*

Casaub. ad
Suet. 1

Pars quæ sola mei superabit corporis,

ossa

Incinctæ nigra candida veste le-
gent.

Imo vero in plerisque religionis superstitionisve ritibus obeundis calceos ponebant, quod prolixius docet. Mihi tamen neutiquam vir magnus persuadet eos falli, qui hunc peculiarem Augusto habitum honorem volunt, ut nudis pedibus ipsius ossa legerentur. Ego, uti id omnino singulare puto, ut primores equestris ordinis tunicati & discincti legerint reliquias, ita quoque contendo id peculiare fuisse, ut nudis pedibus hoc munus obirent.

310 De CALCEIS HEBRÆOR.

rent. Neque video quorsum vir Magnus notet, in plerisque religionis aut superstitionis ritibus obeundis calceos olim positos. Utique hoc verissimum est. Sed quid illud ad funebrem luctum? Sane quæcumque vir magnus observavit minime ostendunt id in funeribus olim usitatum. Si hoc ex religione aut superstitione factum est, nempe quia Augustus divus habebatur, necesse est ut ritus fuerit omnino peculiaris in aliorum funeribus non observatus. Ego id etiam factum suspicor, ut pedibus nudis Augustum venerarentur, & hunc haberent honorem, prout in plerisque religionis aut superstitionis ritibus calceos ponebant. Sed tunc ritus fuit non observatus in aliorum funeribus. Tum si vel maxime nudis pedibus reliquæ lectæ apud Romanos fuissent, alius hic ritus foret, quam quem veteres Hebræi usurparunt, atque etiamnum Judæi observant. Lugentium enim hic ritus fuit, ut discalceati & nudis pedibus luctus tempore sederent: *Qui principes funus deducunt*, verba sunt doctissimi Buxtorffii, *sive filii sint*, si-

Buxt. Syn.
Iud. c. 49.

LIBER SECUNDUS. 311

siue proximi agnati, domum reversi per septem dies humi nudis pedibus sedent.

Qui ritus longe alius est, quam Romani observassent, si nudis pedibus reliquiae fuissent lectae. Hoc vero quod notavimus singulare fuisse in Augusti funere, ut nudis pedibus reliquiae legerentur, etiam animadvertimus virum doctissimum Johannem Kirchmannum monuisse.

Kirch. de Fun. Rom. l. 3, c. 6.

Quod autem pedibus nudis dicit, id Suetonius nempe, reverentiae & τειροφροσύνης fuit indicium, nam in plerisque religionis & superstitionis ritibus obeundis calceos ponebant. Non igitur in reliquiis funebribus usurpatum.

Recte observavit diligentissimus, id ex religionis siue superstitionis ritu ortum, ut nudis pedibus legerentur Augusti reliquiae, adeoque non in aliis reliquiis funebribus usurpatum fuisse. Quomodo inter tot habitus & mores lugentium qui vel lacrymis & fletu & planctu dolorem ostendebant, vel lacertos & pectora & genas & vultum lacerabant, vel Querelis Deos suos onerabant, quod ab illis aspectu charorum suorum essent privati, vel capillos evellebant, pul-

312 De CALCEIS HEBRÆOR.

pulvere ac cinere conspurcabant, tondebant, radebant, & super pectora mortuorum, vel tumulos, parentandi gratia imponebant, capita velabant, vestem funebrem induebant, multaque alia habebant luctus indicia, nihil habet eruditissimus Kirchmannus de calceis in luctu depositis, qualem morem olim Hebræi & etiamnum Judæi observant.

CAPUT SEXTUM.

Lex apud Hebræos singularis, qua frater uxorem fratris sine liberis mortui ducere jubebatur, ut semen fratri suscitaret, Deut. 25. 5. 6. In qua mirandum, ut qui id recusaret, à vidua conspueretur, & calceus ipsi extraheretur. vers. 7. 8. 9. 10. Cur calceus in hoc ritu adhibitus? Balduini ratio examinatur. Pedibus aliquid calcare olim signum dominii & potestatis. Devictorum hostium cer-